

ків учнів, колеґ, навколишнього світу. Проектувальна компетентність є проєкцією особистісного ставлення до об'єктів життя. Саме система відносин виявляє професійну сформованість, готовності майбутнього вчителя до здійснення педагогічної діяльності. Проектувальна компетентність як інваріантна характеристика, з одного боку, відображає відпрацьовану досвідом систему професійних знань, умінь та навичок, а з іншого – є психолого-педагогічним інструментом впливу вчителя на внутрішній світ дитини. Подальшу свою роботу вбачаємо у вивченні компетентнісного підходу у формуванні особистості майбутнього фахівця.

Список використаних джерел

1. Анцыферова Л.И. Развитие личности специалиста как субъекта своей профессиональной жизни / Л.И.Анцыферова // Психологические исследования проблемы формирования личности профессионала. – М., 1991. – С.27-42.
 2. Коберник О. Розробка творчих проєктів на уроках технічної праці / О.Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2002. - №1. – С.41-45.
 3. Лозова В.І. Формування педагогічної компетентності викладачів вищих навчальних закладів освіти / В.І.Лозова // Педагогічна підготовка вищих навчальних закладів: Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. – Харків: ОВС, 2002. – 164 с.
 4. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К.Маркова. – М., 1996. – 308 с.
 5. Митина Л.М. Учитель как личность и профессионал / Л.М.Митина. – М., 1994. – 216 с.
 6. Митина Л.М. Психология труда и профессионального развития учителя: [учеб. пособие]. / Л.М.Митина. – М.: Академия, 2004. – 320 с.
 7. Освітні технології: [навчально-методичний посібник] / За заг. ред. О.М.Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
 8. Слостенин В.А. Формирование личности учителя в процессе его профессиональной подготовки / В.А.Слостенин. – М., 1977. – 217 с.
 9. Ящук С. Розвиток творчого потенціалу учнів у процесі проєктно – технологічної діяльності / С.Ящук // Рідна школа. – 2004. - №4. – С.9-11.
- Стаття надійшла до редакції 26.05.2010р.

УДК 37.02

І.І. Осадченко
к. пед. н., доцент,
Уманський ДПУ
імені Павла Тичини

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ “ТЕХНОЛОГІЯ ОСВІТИ”

У статті з'ясовано сутність поняття “технологія освіти” як складника дидактичної системи шляхом аналізу різнобічних методологічних підходів до досліджуваного явища. Основними методологічними підходами вивчення технології освіти визначені системний, дидактичний та технологічний.

Ключові слова: технологія, технологія освіти, дидактичний підхід, системний підхід, технологічний підхід.

В статті определена суцність поняття “технология образования” как составляющей части дидактической системы путем анализа разносторонних методологических подходов к исследуемому явлению. Основными методологическими подходами изучения технологии обучения являются системный, дидактический и технологический.

Ключевые слова: технология, технология образования, дидактический подход, системный подход, технологический подход.

In the article by the analysis of versatile methodological approaches to the investigated phenomenon the essence of concept «technology of education» as a making part of the didactic system is defined. The basic methodological approaches of the training technology study are systematic, didactic and technological ones.

Keywords: technology, technology of education, the didactic approach, the systematic approach, technological approach.

Постановка проблеми. Не зважаючи на недавній (близько 20-ти років) факт уведення у загальноуживаний науковий обіг педагогічної науки терміну “технологія”, він став повноцінним атрибутом науково-практичної діяльності, спричинюючи появу технологічного підходу до процесу навчання. Нині впевнено можемо говорити про формування технологічної педагогіки як нової галузі науки, яка буде розглядати саме технологічні процеси в освіті.

З точки зору технологічного підходу, сьогодні виокремлюють такі тенденції розвитку освітнього процесу у напрямі його технологізації:

- зростання рівня діалогічності в постановці освітніх цілей;
- представлення змісту навчання у вигляді системи завдань;
- наявність достатньо жорсткої послідовності, певних етапів засвоєння знань;
- визначення способів взаємодії учасників педагогічного процесу;
- мотиваційне забезпечення діяльності викладачів і студентів;
- визначення меж алгоритмічності і творчої діяльності;
- зростання науковості проектів і моделей діяльності, заснованих на моделюванні професійних ситуацій, тобто оволодінні професійним досвідом в умовах імітації ділової гри [11, с. 83–84].

Аналіз останніх публікацій. Про інтерес до різних аспектів технологій (освітніх, педагогічних, технологій навчання), свідчать дослідження здійснені А. Андрєєвим, К. Бахановим, Н. Бордовською, М. Вайндорф, Сисоевою, В. Вороновим, В. Головенкіним, І. Дичківською, О. Дубасенюк, Є. Єршовою, В. Загвязинським, Н. Заячківською, Л. Крившенком, С. Кузнецовим, М. Лазарєвим, Л. Мільто, І. Нікішиною, О. Пехоток, С. Переваловим, Є. Полат, О. Пометун, Г. П’ятаковою, А. Реаном, В. Сабліним, С. Слаквою, С. Смірновим та іншими. Однак, у наукових джерелах досі немає тотожних тлумачень поняття “технологія освіти” та його чіткого розмежування із суміжними поняттями “педагогічна технологія” та “технологія навчання”.

Відтак, мета статті – з’ясувати сутність поняття “технологія освіти” як складника дидактичної системи шляхом аналізу різнобічних методологічних підходів до досліджуваного явища.

Згідно із результатами досліджень науковців (С. Перевалов, О. Пометун, В. Саблін, С. Слакво) терміни “педагогічна технологія” та “педагогічна техніка” ще на початку 20-х рр. минулого століття у працях відомих педагогів І. Павлова, А. Ухтомського, С. Шацького, В. Бехтерєв

стали своєрідним регулятивом наукового і практичного мислення, спонукаючи дослідників і практиків, зокрема у галузі освіти, мобілізувати кращі досягнення науки і досвіду, щоб будувати діяльність на максимально науковій основі, приділяючи більше уваги прогнозуванню і проектуванню діяльності, використовуючи новітні інформаційні засоби, максимально автоматизуючи рутинні операції [12, с. 19]. Таким чином, “технологічність стає домівною характеристикою людини, означає перехід на якісно новий ступінь ефективності, наукоємності в порівнянні з традиційним рівнем, що виражається поняттям “методика”. Технологія – не данина моді, а стиль сучасного науково-практичного мислення” [11, с. 79-80].

У тлумаченнях терміну “технологія” криється виробничий характер (грец. *technē* – мистецтво, майстерність та *logos* – доказ, обґрунтована підстава): сукупність знань про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чого-небудь. Однак, технологічне тлумачення терміна “технологія” “не заперечує задачам педагогіки: опису, поясненню, прогнозуванню, проектуванню, педагогічних процесів” [6, с. 318]. Технологія в конкретному розумінні – це жорстко фіксована послідовність дій і операцій, які гарантують здобуття очікуваного результату, тобто вона містить певний алгоритм вирішення проблеми, задачі [10].

Наприкінці 60-х р. у зарубіжній педагогіці склалися два напрями тлумачення терміна “технологія”:

1) технології в освіті, тобто застосування технічних засобів та засобів програмованого навчання;

2) технології освіти (педагогічна технологія, технологія навчання) як сукупність засобів упровадження позитивних результатів педагогічної діяльності, засіб підвищення ефективності навчального процесу [2].

Починаючи із 40-х років минулого століття, відбулася трансформація понять – від терміна “технології в освіті” до “технологія освіти”. Цей процес охоплював чотири періоди:

– 40-і – середина 50-х років: поява комплексу сучасних на той час технічних засобів навчання (ТЗН);

– середина 50–60-х років: виникнення технологічного підходу, теоретична база якого – ідея програмованого навчання;

– 70-і роки: розробка технології навчального процесу на основі системного підходу;

– від середини 80-х років: створення комп’ютерних класів, зростання кількості і підвищення якості освітніх програмних засобів [5, с. 10].

Одним із міфів сучасної освіти М. Мазніченко називає міф про те, що технологізація, алгоритмізація освітнього процесу полишає педагога можливості творчості, заперечуючи цей факт тим, що кожен педагог адаптує технологію до власних вимог та уподобань, таким чином, перетворюючи, удосконалюючи саму технологію [8, с. 43].

До цікавих аналогів вдається В. Воронов, порівнюючи технологію творчості на прикладі виробництва: імпровізація як вияв творчості на виробництві веде до порушення технології та появи браку, а "імпровізація" педагогічній практиці неминуха, бо у педагогіці немає точних технологій, бо суб'єкти педагогічного процесу – "живі люди". Останнє вказане вимагає пристосування учасників, корекції технологічних розпоряджень і поведінки суб'єктів процесу навчання, при загальному проходженні принципам, нормам, правилам, закладеним у технології [3, с. 171].

Враховуючи роздуми В. Воронова, цілком очевидним вважаємо, що різниця між технологією виробничою і технологією педагогічною виявляється у людському чиннику, що й ускладнює саму технологічність (алгоритмічність) педагогічних дій: набагато простіше спроектувати і передбачити можливі перешкоди, проблеми, які виникають у роботі механізмами, однак неможливо змодельювати абсолютно усі дієві реакції учасників навчально-виховного процесу.

Науковці називають різні підходи щодо аналізу педагогічної категорії "технологія освіти". Так, С. Смірнов виокремлює три основних підходи до тлумачення поняття "технологія освіти", при яких її розуміють як:

- окрему методику щодо досягнення певно поставленої мети, тобто спосіб досягнення будь-якої конкретної цілі (синергетично-комплексний підхід);

- педагогічну систему в цілому, оскільки технологія містить у собі не лише методику, але і такий важливий елемент педагогічної системи як засоби навчання (системний підхід);

- алгоритм (технологічний підхід) [10, с. 396–398].

Однак, згідно із цими підходами, технологія освіти, насамперед, ототожнюється із поняттям "методика навчання", тоді як ми, спираючись на аналіз наукових джерел, схильні розмежовувати ці поняття. Беззаперечно методика – складник технології освіти, однак синонімізувати ці явища не можна.

К. Баханов виокремлює інші три підходи до розгляду науковцями поняття "технологія освіти", виходячи з визначальних педагогічних ідей щодо:

- підвищення ефективності навчального процесу, що підкреслює специфічність технології, її зв'язок з педагогічною теорією;

- домінуючих методів і форм навчання;

- позицій системного аналізу навчального процесу [2].

З нашої точки зору ці підходи, можна назвати, відповідно, концептуальним, дидактичним та системним підходами. Вони розкриваються у тлумаченні науковцями поняття "технологія освіти" (див. табл. 1).

Таблиця 1

Тлумачення науковцями поняття “технологія освіти”

Тлумачення	Методологічний підхід
“...певний спосіб навчання, у якому основне навантаження щодо реалізації функцій навчання виконує засіб навчання під керівництвом людини” (С. Смірнов) [10, с. 401].	Дидактичний підхід: спосіб навчання (метод) через засіб
Послідовність спрямованих на створення заданого об’єкта технологічних операцій (дій), кожна з яких заснована на певних природних процесах і людській діяльності (А. Андреев) [1, с. 45].	Технологічний підхід: алгоритм
Проект педагогічного процесу, який деталізує його від педагогічних завдань до перевірки результатів так, що ним може скористатися будь-який педагог, дотримуючись ланцюжку, що сполучає теорію з практикою: теорія → методика → технологія → техніка → особистість педагога (В. Воронов) [3, с. 170].	Технологічний підхід: алгоритм
“...діяльність, що максимально відображає об’єктивні закони предметної сфери і тому забезпечує найбільшу для даних умов відповідність результатів поставленим цілям” (І. Нікішина) [9, с. 108].	Системний підхід
Конструювання навчального процесу за схемою: загальні цілі і зміст навчання → конкретні навчальні цілі → організація процесу навчання → оцінка → виправлення та корекція цілей та процесу навчання (К. Баханов) [2].	Технологічний підхід: алгоритм

Відтак, можна говорити про три основних підходи: макropідхід, при якому технологія розглядається як система – системний підхід, мікропідходи: технологія як метод, засіб (дидактичний підхід) та технологія як алгоритм тобто певна послідовність дій (технологічний підхід). Цілком вірогідною з такого висновку впливає доцільність уживання точнішого терміна – “технологічна система освіти” замість терміну “технологія освіти”. Наукове обґрунтування такому припущенню знаходимо у А. Андреева, який переконаний у тому, що кожній формі отримання освіти притаманна своя технологічна система, яка містить у собі засоби навчання, засоби спілкування викладача та студентів, організаційні форми проведення занять та методичну підсистему [1, с. 89]. Сучасні освітні технології мають гарантувати досягнення відповідного рівня навчання, бути ефективними за результатами і оптимальними в часі, витратах сил і засобів [5, с. 11]. Насамперед, йдеться про оптимізаційний підхід до навчання.

С. Кузнєцов під технологією освіти розглядає “документовану цілісну сукупність методів і процесів планування, виробництва, сертифікації, реклами, збуту і надання освітніх послуг (як безпосередньо навчання, так і

додаткових послуг – консультативних, аналітичних та інших)” [7]. Пев- тому, згідно із твердженням І. Нікішиної, “слово “технологія” наближає- ся за сенсом до педагогічного менеджменту, тобто управління умовами п- знавальної діяльності, воно містить і педагогічний інжиніринг, тобто мат- ріальні (дидактичні засоби інформації на різних носіях), технічні засоб- навчання, теорію і практику педагогіки, інструкції (вказівки, завдання, ал- горитми дій, процедури контролю і ін.), інтелектуальні (програми, стру- тури представлення знань, списки рекомендованої літератури, сценар- ігор, масиви питань (роздуми й ін.), засоби виховно-освітнього процесу що називають сьогодні навчально-технологічним компонентом або кон- шлексом” [9, с. 22–23]. Отже, технологія володіє системною властивістю. Водночас, якраз чіткий вияв технологічності у педагогічному менеджме- ті, так би мовити, “продовжує утримувати” у самому понятті “технологія” виробничі характеристики.

Вельми детально аналізує технологічні поняття І. Дичківська, визна- чаючи освітню технологію відображенням загальної стратегії розвитку освіти з метою розв’язання стратегічних для системи освіти завдань (про- гнозування розвитку освіти, планування результатів, основних етапів, спо- собів, організаційних форм освітньо-виховного процесу). Такими освітні- ми технологіями дослідниця називає концепції освіти, освітні закони, осві- тні системи (гуманістична концепція освіти, Закон України “Про освіту” система безперервної освіти тощо) [4, с. 68].

Висновки. Отже, аналіз наукових джерел дозволив нам з’ясувати сутність поняття “технологія освіти”, яка розглядається з точки зору трьох підходів: системного підходу як система, дидактичного підходу як метод засіб та технологічного підходу як алгоритм тобто певна послідовність дій. Технологія освіти як педагогічна категорія – загальне поняття, що реалізу- ється через конкретніші поняття: педагогічна технологія та технологія на- вчання. З ієрархічної позиції ці категорії правомірно розташувати у такому порядку (від найбільшого до найменшого): технологія освіти → педагогі- на технологія → технологія навчання. Відтак, подальшого вивчення потре- бує питання з’ясування сутності педагогічних категорій “педагогічна тех- нологія” та “технологія навчання”.

Список використаних джерел

1. Андреев А.А. Педагогика высшей школы. Новый курс / А.А. Андреев. – М. Московский международный институт эконометрики, информатики, финансов и права 2002. – 264 с.
2. Баханов К. Технологізація процесу навчання: дидактичні та філософські ви- міри / К. Баханов // Технологія навчання як дидактична категорія. – Режим доступу http://www.bdpu.org/scientific_published/Pedagogical_studios/19//
3. Воронов В.В. Воспитательные технологии и системы. // Педагогика : учеб. В.В. Воронов, Л.П. Крившенко [и др.]; под ред. Л.П. Крившенко. – М.: ТК Велби, Изд- во Проспект, 2006. – С. 168–195.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / І.М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.

5. Дубасенюк О.А. Передмова / О.А. Дубасенюк // Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін / за ред. проф. О.А. Дубасенюк : зб. на-ж.-метод. праць. – Житомир : Вид-во ЖДУ, 2004. – С. 3–14.
 6. Крившенко Л.П. Современные технологии обучения // Педагогика: учеб. / Л.П. Крившенко [и др.] ; под ред. Л.П. Крившенко. – М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – С. 317–341.
 7. Кузнецов С. Открытые технологии образования (ситуационное обучение с использованием ресурсов Интернет). – Режим доступа: <http://www.5186364.ru/> Домашняя страница КУЗНЕЦОВА Сергея Валентиновича Kuznetsov Serge.
 8. Мазниченко М.А. Мифы современного образования / М.А. Мазниченко // Педагогика. – 2007. – № 2. – С. 37–44.
 9. Никишина И.В. Инновационные педагогические технологии и организация учебно-воспитательного и методического процессов в школе: использование интерактивных форм и методов в процессе обучения учащихся и педагогов. – 2-е изд., стереотип / Инна Виталиевна Никишина. – Волгоград : Учитель, 2008. – 91 с.
 10. Педагогика: педагогические теории, системы, технологии: Учеб. Пособие для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений / С.А. Смирнов, И.Б. Котова, Е.Н. Шняпов и др.; под ред. С.Л. Смирнова. – 4-е изд., испр. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 512 с.
 11. Перевалов С.Г. Подготовка учителя к творческому решению педагогических задач [Электронный ресурс]: из фондов Российской Государственной библиотеки / Перевалов Сергей Гаврилович. – Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 – теория и методика профессионального образования. – Москва, 2005. – М.: РДБ, 2005. – Полный текст: <http://diss.rsl.giAiiz3/05/0629/050629019.pci.f>. – Текст воспроизводится по экземпляру, который находится в фонде РДБ.
 12. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко ; за ред. О.І. Пометун. – К. : Вид-во А.С.К., 2004. – 192 с.
- Стаття надійшла до редакції 27.05.2010р.

УДК 378.1

В.І. Дмитрук, В.М. Павченко
к. філол. н., доцент;
к. істор. н., доцент,
ВП “Кіровоградський факультет
Київського національного універси-
тет культури і мистецтв”

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПЕДАГОГІЧНИХ СТУДІЯХ **ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ**

Проаналізовано досвід впровадження компетентнісного підходу до освітньо-виховних практик ВНЗ. Обґрунтовані чинники активізму науково-педагогічної громадськості в усвідомленні цієї інновації як компоненти зміни знаньової парадигми навчання.

Ключові слова: компетентнісний підхід, інструментальні компетенції.

Проанализирован опыт внедрения компетентностного подхода в образовательные воспитательные практики ВУЗа. Обоснованы факторы активизации научно-педагогической общественности в осознании этой инновации как компонента замены знаньовой парадигмы обучения.

Ключевые слова: компетентностный подход, инструментальные компетенции.